

BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY, CLUJ-NAPOCA
FACULTY OF HISTORY AND PHILOSOPHY
DOCTORAL SCHOOL HISTORY CIVILISATION CULTURE

**CLUJ'S BANKING SYSTEM BETWEEN GREAT UNION AND
GREAT ECONOMIC CRISIS. CASE STUDY: ROMANIAN
BANK FROM CLUJ**

Scientific advisor:

Prof. univ. dr. MARCELA SĂLĂGEAN

PhD Candidate:

SEPTIMIU MOGA

CLUJ-NAPOCA

2022

SUMMARY

INTRODUCTION

I. ROMANIAN BANKS OF CLUJ AROUND WORLD WAR I

- 1.1. The foundation of the National Bank of Austria and of the Austro-Hungarian Bank
- 1.2. The development of the banking system in Hungary
- 1.3. The urban and industrial development in Transylvania
- 1.4. The early days of the Romanian banks in Transylvania – Albina Bank
- 1.5. The foundation of new banks in Transylvania
 - 1.5.1. The foundation of Economul Bank in Cluj
 - 1.5.2. The foundation of Vatra Bank in Cluj
- 1.6. Other aspects of the Romanian credit activity in Transylvania
- 1.7. “Solidaritatea” Association
- 1.8. The potential costumers of the Romanian Banks from Transylvania
- 1.9. Operations performed by the Romanian Banks from Transylvania

II. THE BANKING SYSTEM OF THE OLD KINGDOM AROUND WORLD WAR I

- 2.1. The National Bank of Romania
- 2.2. Marmorosch Blank Bank
- 2.3. Banca Românească

III. BANKS DURING WORLD WAR I

- 3.1. The outcome of the attack from Sarajevo
- 3.2. The outcome of the attack from Sarajevo on Cluj
- 3.3. Between war and peace
- 3.4. The Tranylvanian people and the war
- 3.5. Tfe effects the war had on the economy and the population of Tranylvania
- 3.6. The bank clerks on the war
- 3.7. The effects the beginning of war had on the Romanian banks
 - 3.7.1. The first effects the war had on Economul Bank
 - 3.7.2. Enrolling the banking staff issue – a real threat against the continuation of the banking activity of Economul Bank
- 3.8. The effects of the lack of investment and the decrease in the banking credits volume

- 3.9. Romanian's entry into the war
- 3.10. The banks of the Old Kingdom when Romania entered the war
- 3.11. Romania during war and the impact on the banks
- 3.12. The effects the Romanian's entry into the war had on the Romanian banks of Cluj
- 3.13. Economul Bank's activity during the end of war
- 3.14. Economul Bank's situation during autumn of 1918

IV. THE SOCIAL, POLITICAL, ECONOMICAL ANF FINANCIAL CONTEXT AFTER WORLD WAR I IN THE OLD KINGDOM, TRANSYLVANIA AND CLUJ

- 4.1. The monetary chaos
- 4.2 Cluj in the whirlwind of events after World War I and the management role of Amos Frâncu
- 4.3. The beginning of Romanian administration in Transylvania
- 4.4. Cluj – a crowded city in search of an identity
- 4.5. The financial administration - Transylvania's biggest issue
- 4.6. The Austrian and Hungarian banks from Transylvania
- 4.7. The banks of Cluj
- 4.8. Old Kingdom banks
 - 4.8.1. The National Bank of Romania in the post-war context
 - 4.8.2. The comercial banks from the Old Kingdom and their spreading to Tranylvania
 - 4.8.2.1. Marmorosch Blank & Co Bank
 - 4.8.2.2. Banca Românească
- 4.9. Economic and political situation in Tranylvania and the agrarian reform
- 4.10. Controversies and findings concern about the financial situation of Transylvania

V. THE MONETARU UNIFICATION IN TRANSYLVANIA – A CHALNGE FOR THE ENTIRE ROMANIAN BANKING SYSTEM

- 5.1. A short history of the Austro-Hungarian crown
- 5.2. The depreciation of the crown during World War I – the hyperinflation
- 5.3. The separation of monetary circulation in the sucesor states of the Austro-Hungarian Empite
 - 5.3.1. Czechoslovakia's case
 - 5.3.2. Poland's complex case
 - 5.3.3. Hungary's case
 - 5.3.4. Yugoslav's case

- 5.3.5. Austria's case
 - 5.4. Transylvania during the monetary transition process
 - 5.4.1. The exchange rate issue
 - 5.4.2. The "nostrificare" and stamping of the Austro-Hungarian crown
 - 5.4.3. The multiple currency in Romania
 - 5.5. Projects regarding the monetary reform (the monetary unification)
 - 5.5.1. Ion I. Lapedatu's project
 - 5.5.2. National Bank of Romania preliminary project
 - 5.5.3. Alexandru Marghiloman's project
 - 5.5.4. Aristide Blank's solution
 - 5.5.5. Vasile Vlaicu's project
 - 5.5.6. Other projects regarding the monetary unification
 - 5.6. The National Bank of Romania preparing for monetary unification
 - 5.7. Romanian Leu's speculation on foreign monetary markets and the influence on the domestic monetary market
 - 5.8. The exchange rate – a time's polemic
 - 5.9. Printing new papers money – a delicate issue
 - 5.10. Monetary unification as an administrative process
 - 5.11. Conclusions and remarks
- VI. AGRARIAN BANK 1919 – 1927
- 6.1. The foundation of the bank
 - 6.1.1. The legal basis for foundation the Agrarian Bank
 - 6.1.1.1. The debate and enactment of the foundation of the Agrarian Bank in Cluj
 - 6.1.1.2. The main functions of the bank according to the decree law voted at 'Marele Sfat'
 - 6.1.1.3. The founding prospect and the initial statutes of the Agrarian Bank
 - 6.1.2. The acquisition of the Agrarian Bank's main building
 - 6.2. The activity of the Agrarian bank from initial operations to voting of the law regarding the agrarian reform in Transylvania
 - 6.2.1. The initial operations
 - 6.2.2. The exuberant beginning
 - 6.2.3. The first obstacles against maintaining the privileges statues in the initial decree law

- 6.2.4. The involvement of the Agrarian bank in portfolio investment and trading activity
- 6.2.5. Other operations of the Agrarian Bank
- 6.2.6. The first balance sheet of the Agrarian Bank
- 6.2.8. Voting the law regarding the agrarian reform in Transylvania
- 6.3 The Agrarian Bank from the moment of voting the law regarding the agrarian reform to the moment of loss of privileges
 - 6.3.1. The new status
 - 6.3.2. Projects initiated by the bank
 - 6.3.3. The criticism against Agrarian bank management
 - 6.3.4. The activity of the Agrarian Bank from voting the law to loss privileges
 - 6.3.6. The involvement of the bank in creating and nationalizing the industrial enterprises
 - 6.3.6. The involvement of the bank in trading activity
 - 6.3.7. Other steps made by the bank for business policy development
 - 6.3.8. Exuberance's costs and consequences
 - 6.3.8. The beginning of the Agrarian Bank's decline
- 6.4. The following the lift of the Agrarian Bank's privileges
 - 6.4.1. Lifting privileges
 - 6.4.2. Difficulties within the bank's activity after losing its privileges
 - 6.4.3. Issues regarding the regulation of accounting records. A major issue for the Romanian banks but especially for the Agrarian Bank
 - 6.4.4. The competition for cash and the interest rate's evolution
 - 6.4.5. The Agrarian bank during a relevant economic crisis 1922 – 1923
 - 6.4.6. The attempts to mobilize the fixed assets
 - 6.4.7. About Victor Bontescu- the founder of the Agrarian Bank
 - 6.4.8. The Agrarian Bank and insolvency spectrum
 - 6.4.9. The decrease of the trading activities
 - 6.4.10. The great challenges faced to sustain the companies founded by the Agrarian Bank
 - 7.4.10.1. Mining and Wood Industries from Valea Lăpuşului
 - 6.4.10.2. Schieb Plant from Sibiu
 - 6.4.10.3. Zea Pharmacy
 - 6.4.10.4. The C.F.R Trucking Company.

6.4.10.5. Other business in which the Agrarian Bank got involved but failed

6.4.10.6. “Iris” and „Cărămidăria oraşului”

6.4.11 Departments and branches

6.5. Losing the trial against the state and obtaining compensation from the government

6.6. Conclusions regarding the activity of the Agrarian bank during 1920 – 1927 according to its financial reports

VII. BANCA CENTRALĂ PENTRU INDUSTRIE ŞI COMERŢ CLUJ

7.1. The foundation of the bank

7.2. The theoretical and practical importance of an industrial bank

7.3. The move of the bank from Sibiu to Cluj and the new statutes

7.4. The bank’s organization

7.5. The merger policy

7.6. The bank’s financial evolution

7.7. The challenges the bank faced

7.7.1. „Fabrica de eternit” Oradea (Oşorhei)

7.7.2 Schieb Plant from Sibiu from Banca Centrale pentru Industrie şi Comerţ Cluj’s point of view

VIII. ECONOMUL AND VATRA – OLD ROMANIAN BANK OF CLUJ

8.1. Economul Bank

8.1.1. Economul bank – capital and organization

8.1.2. Operations performed by Economul bank

8.1.2.1. Trading operation performed by Economul Bank

8.1.2.1.1. Pascu Brothers

8.1.2.1.2. Maksai – Grapini business

8.1.2.1.3. Manciu business

8.1.2.1.4 Motorul – Archimedes business

9.1.2. The liquidity crisis, interest rate issue

9.1.4. Diverse incompatibilities in the Economul Bank’s portfolio

9.1.5. Financial evolution of Economul Bank

8.2. Vatra Bank from Cluj

8.2.1. Vatra Bank organization

8.2.2. Roşescu – Lebăda business

8.2.3. The financial evolution of Vatra Bank

IX. THE ROMANIAN BANKS OF CLUJ FACING THE CRISIS DURING 1928 - 1933

9.1. General aspects of the banking crisis

9.2. The standing of the Romanian economy evolution, the accumulation of tensions, the crisis and its consequences

9.2.1. Prior World War I

9.2.2. 1919 – 1925

9.2.3. 1926 – 1929

9.2.3.1. The financial problems of the Romanian banks from west and Cassa de Păstrare from Săliște

9.2.3.2. Characteristics of the 1926 – 1929 period

9.2.3.3. The (late) attempts to regulate the banking activity at national level

9.2.3.2. The Romanian banks from Cluj on the eve of the crisis

9.2.3.2.1. Economul Bank

9.2.3.2.2. Vatra Bank

9.2.3.2.3 Fusions and opening the new branches

9.2.3.2.4. Capital increases

9.2.3.2.5. The interest rate issue

9.2.3.2.6. Political changes in management at Agrarian Bank

9.2.4. Monetary stabilization

9.2.4.1. The stabilization's effects on the Agrarian Bank

9.2.4.2. The stabilization's effects on the Banca Centrala pentru Industrie și Comerț from Cluj

9.2.5. The beginning of the crisis

9.2.5.1 Marmorosch Blank & Co Bank during the eve of the crisis from 1931

9.2.5.2. Macroeconomical causes of the crisis

9.2.5.3. The crisis of Marmorosch Blank & Co Bank – the trigger of the banking crisis in Romania during 1931

9.2.6. The conversion (rehabilitation, bail-in) project of the agricultural debts

9.2.6.1. Manoilescu – Pienescu project

9.2.6.2. Madgearu plan

9.2.6.3. The aftermath of bail-in project over the banks

9.2.7. The panic episode from autumn of 1931 and its effect on the Romanian banks from Cluj

9.2.7.1. Vatra Bank during panic episode

9.2.7.2. Economul Bank during the time of collective emotion

9.2.7.3. The Agrarian Bank

9.2.7.4. Banca Centrală pentru Industrie și Comerț facing the crisis

CONCLUSIONS

BIBLIOGRAPHY

The end of World War I and the achievement of The Great Union created a frame for the development of small Romanian banks from Transylvania. Although these credit institutions had a raising importance within the Romanian population of Transylvania, they could not replace the role played by the great Hungarian and Saxon banks in the process of financial brokerage. Furthermore, a great deal of cash and capital flows came from the Occident, from Viena and Budapest's supply chain. There was an acute need of symbiosis between the financial model which existed until World War I and the financial model developed by the Old Kingdom. Within this integration process, an important role was given not only to the Romanian credit system of Transylvania, but also to some important personalities around the Romanian banks. On what extent was the banking system integrated? This is a question which I tried to respond in my PhD thesis, observing the integration, modernization, and development processes from the perspective of four credit institution from Cluj: Economul Bank, Vatra Bank, Agrarian Bank and Central Bank of Industry and Trade (Banca Centrală de Industrie și Comerț).

To understand the way the banking systems interacted during the economic integration process, I found it very useful to approach within the first two chapters of my thesis, the formation process of banking systems in Transylvania, and specifically in Cluj and in the Old Kingdom. The banking system of Transylvania, as part of the Austro-Hungarian Monarchy is much older than the one of the Old Kingdom, but the system had developed on at least three pylons. The first and the older pylon is represented by the great finance of Viena, significantly powered by the financial European systems, especially by the French or German systems. This finance got involved in the main imperial project, such as the industrial and railway infrastructure. The National Bank of Austria and later, in 1878, the foundation of the Austro-Hungarian Bank had a very important role in the process of formation and uniformization of the Austro-Hungarian financial system. This institution had pervaded in Transylvania, carrying out activities in the main cities inhabited by German people (Brașov, Timișoara și Sibiu). Later, after the Austro-Hungarian Compromise, those activities expanded through other transylvanian cities: Cluj, Arad, Oradea and so on. As soon as the new financial institutions had modernize their infrastructure, in Hungary important trading banks developed, which performed activites not only in Transylvania but also in other balkanik countries.

Another pylon had its source in the trading activities performed by the Transylvanian people. Some of the former credit operations were the ones performed by the "Gremiul românesc"

from Braşov, the activity performed by Samuil Doboşi and other means of helping within well defined communities, such as gold-bearing zone or the city of Cluj. A former banking asociative form was created in Braşov in 1835, followed by the foundation the the “Case de Păstrare” in Sibiu or Arad. The preferred asociative form was the credit union, inspired by the german Schultze-Delitzsch or Raiffeisen, a form which extended through the german and hungarian communities from Transylvania.

The third pilon was represented by the fomation the small banks, as joint-stock companies or as o mixture of cooperative and joint-stock companies (corporations). The Romanian people’s initiative to build their own banking system is congruent with this trend. The first initiative was taken by Visarion Roman, with a rather humble start at Răşinari and after with the foundation of the Albina Bank (Banca Albina). His model was cotinued by Partenie Cosma and other important figures of the romanian community of Transylvania. According to this trend is the foundation of the Economul Bank in Cluj. The Romanian credit institutions had not only an economical dimension (based on profit), but also a social and even a cultural dimension. Benefiting from inferior efficacy in relation to saxon banks, which asigned a great deal of their income to the german comunity, the romanian banks could not asign such a great percentage of their income to social and comunitary causes. This fact determined another initiative, inspired by the so-called altruistic banks. This initiative came from Sibiu, where the future bishop Nicolae Ivan founded Lumina Bank, and, later, based on the same principles, Vatra Bank in Cluj.

When it comes to the Romanian banks from Transylvania it is important to mention that an overwhelming part of its customers was represented by the Romanian peasantry. While one of the main purposes of the peasantry was to buy agricultural land, the Romanian banks managed to find original forms of credit well adapted to the cultural and material background of its customers. Across the Carpathian Mountains, the banking system had developed at its beginning with almost exclusive support from foreign capital. The foundation on The National Bank of Romania in 1880 had created the perfect context for the development of Romanian capital. Besides a brief description of the way in which the issuing institute was founded, I presented how did two of the most important banks of Bucharest, Marmorosch Blank Bank and Romanian Bank were created. Their history represents two characteristic examples for the way in which the Romanian banks of Bucharest were founded and developed. Furthermore, the two banks had a crucial role through the interwar period, until the end of the Great Depression.

A distinctive chapter in my research is constituted by the banking activity during World War I. As well as the European developed countries, the Romanian banks of Transylvania were taken by surprise by the beginning of war in the summer of 1914 and especially by its prolongation. The very first effect of the war instauration was the banking panic. This phenomenon involved great cash withdrawal by the depositors of the credit institutions. The panic episode was solved rapidly by the imperial authorities and by the banks' administrators. The Romanian customers, as well as a great part of the Romanian community, proved to be loyal to the monarchy, joining the army when asked to do so. The mobilization of population in the Austro-Hungarian army created new challenges for the credit institutions. Because some of the ones called to join the army were bankers, the banks' management offered support to their families, continuing to pay their salary. Moreover, efforts were made to exempt some of the bankers from the military service so that the institutions could have continued their activity. An illustrative example is the activity of Economul Bank, which, besides the actions undertaken to help its own employees, also initiated other measures such as: free legal advice for customers, foundation of a recovery hospital for the injured and placement of an amount of money in the war loan.

The entrance of Romania through war on the side of Antanta can be considered a special moment. Until this moment the authorities had just a few suspicions regarding the Romanian community of Cluj, but after that, together with the appearance of the new war front there was a great pressure on the shoulders of the intellectuals. The first person to suffer from this situation was Amos Frâncu, the manager of Economul Bank, who was arrested and then, a short time after his release, he was enrolled in the army and sent in Praga as a courier. Elie Dăianu, vice-president of Cluj's bank had to face detention and exile for more than a year. With a part of the staff enroller in the army, and another part in detention, the bank of Cluj was on the verge of failing due to the lack of human resource and management staff.

The presence of Amos Frâncu at Praga, one of the main banking centers of the Austro-Hungarian Monarchy, gave Economul Bank the possibility to place a part of the cash surplus in different securities on the Praga's and Viena's financial markets. The operations were auspicious as there was plenty of cash on the financial market due to investment reduction (credits) and savings (postponement of investment).

In the autumn of 1918, Economul Bank reached the point where it had to defend itself from extremist attacks. Furthermore, due to a latent inflation, handled only by administrative measures,

there was a lack of cash on the market, which in turn determined the banks to ask for rediscounted bills and for liquidation the deposits to other credit institutes. With all the difficulties of the times, Economul Bank was one of the few banks which succeeded to increase the social capital during the war. Amos Frâncu initiated this process and other operations as well. He did so because he had not always had the support and the agreement of his colleagues from the Solidarity association (asociația Solidaritatea) and from the management of the bank of Cluj.

Across the Carpathians the situation was even more dramatic, as soon as Bucharest was occupied and some of the banks, especially The National Bank of Romania had to move to Iași. The effort made during the war was sustained mostly by the successive issuing of the National Bank. An important aspect regarding to the complications of the monetary status from the beginning of the interwar period was the issuing of lei coins for a substantial supply by the General Bank, as the foreign holder requested.

In my research I wanted to dedicate two chapters to the economic, social, political, and financial context that followed World War I and to the great challenge which Romania had to face – the monetary unification. The monetary chaos was frequent in the former imperial provinces. Transylvania was a special case which was surpassed in complexity only by Poland. After the 1st of December 1918, in Transylvania circulated lei emitted by the National Bank of Romania, de lei emitted by the General Bank, the Austro-Hungarian crowns emitted before and after the armistice and other monetary samples as well. Moreover, the traditional trade was interrupted due to the restrictions imposed by several imperial jurisdictions, but also because of the lack or the destruction of the railway transport infrastructure.

The level of predictability of the borders after the Peace Conference from Paris was still high, as well as the area where the Romanian administration was about to implement a couple of measures for economic recovery after war. The Ruling Council of Transylvania faced some obstacles, such as: the refusal of the former imperial bureaucrats to take the oath of allegiance to the king of Romania and the lack of funds for the payment of the office clerks. By the way, as soon as the Transylvanian cities became overcrowded and the ethnic and social tensions were daily, the new Romanian administration had to deal with a lack of qualified and experienced staff. One of the recruitment pools for human resource were the Romanian banks. In the case of Economul Bank there was a dispute in this regard. Not having the certainty concerning the borders and given the unstable status of the Austro-Hungarian Bank, the National Bank of Romania delayed the

implementation of its first branches in Transylvania until the end of 1920, even then with staff transferred from territorial units from the Old Kingdom. The trading bans from Bucharest moved faster. Their difficulty consisted in identifying a place as soon as the housing situation of the great Transylvanian cities was especially dramatic. There was also a problem with the customers. Most of potential clients were from the former Romanian banks of Transylvania, already installed in the big cities. A small part of the clients came from the German and the Hungarian banks. The banks of Bucharest's expansion policies were made in two ways: by installing new branches, but especially by participating with capital at the capital increase at least in Romanian banks. In Cluj for example, the Romanian Bank was installed initially by the subordination of the Economul Bank, negotiated by Amos Frâncu, and later by the foundation of a branch. Marmorosch Blank Bank established a branch, one of the most important in the country, in Cluj. In Sibiu, on the other hand (where was the greatest Romanian bank of Transylvania, Albina Bank), the Romanian Bank chose to coalesce with the Lumina Bank.

An interesting issue is constituted by the foreign banks in Transylvania, addressed for example by Victor Slăvescu, as the Romanian economy's speras. These institutions adapted to the new conditions very rapidly.

Apart from the economic, political, social and financial situation, Transylvania faced a harsh agricultural situation, marked by the polarization of the land fund to an elite, usually of another ethnicity than the Romanian one. According to some economists of the time, solving the agrarian issue in Transylvania depended on solving the political and social issue in the province. The target was the formation of a well-defined and economically independent social rural class. Thus, the Romanian leaders from Transylvania proposed since the 1st of December 1918 a radical agrarian reform. The figure who enunciated this desideratum in the act of Alba Iulia, Victor Bontescu, had an important role in the study of the land situation in Transylvania. He was the one who also initiated the project of the Agrarian Bank from Cluj. Furthermore, the ruler of the Trading and Agricultural Resort of the Ruling Council elaborated decree laws regarding the agrarian reform in a manner that differed by many aspects from the similar laws of the Old Kingdom. Those aspects, as it will be shown, created a lot of asperities between the political decision makers from all around the Carpathian Mountains.

The monetary unification which took place during the autumn of 1920 and the first months of the year 1922 cannot be understood without acknowledging the context in which it happened.

On the one hand, I am referring to the context present in the former dual monarchy. The monetary reformation wave started as soon as the secession of Czechoslovakia extended rapidly through the Yugoslav space, in Italy and Austria. The most exposed states remained the following: Poland, which had a very complex monetary situation and an open war at its borders, Hungary which had a Bolshevik revolution taking place with had profound effects for the monetary circulation in Romania.

In Transylvania, one of the biggest issues was the parallel circulation of the Romanian leu and of a “dead” currency (the Austro-Hungarian crown). Crowns, an appreciated currency on the financial markets during the pre-war period, entered excessively in Transylvania, due to many factors. The first factor would be the drainage to Transylvania of the unstructured monetary insignia in Czechoslovakia and Austria, even of the ones emitted after the armistice completion, insignia which some states considered fake and unrecognized for circulatory power. The movement of the population, of the military and of some refugees from the north, also brought a great deal of different paper currencies. The traditional trading flows converged until 1918 to Budapest. This fact created the premises of the entrance on the market, with the help of some bona fide intermediaries, of some “exotic” monetary specimens emitted during the events in Hungary. The uncertainty and the permeability of the borders was a major factor which led to the monetary chaos. On the other hand, the lack of an issuing bank in Transylvania created a difficult access of the manufacturers, traders and of the population in general to the National Bank’s lei. Those lei were used for international exchange and hoarding. Thus, the market was not only invaded by crowns but also drained by lei. The phenomenon implied a speculative growth of the lei’s value in Transylvania and its availability in the international exchange, depreciating itself in relation to foreign currencies. This issue was a downside of the Romanian banks and its clients. Thus, a rapid monetary unification was needed. However, there was a problem: the metal coverage or the quotation coverage. Once again, the political factors were faced with some dilemmas: How to raise the monetary circulation? What was the optimal value of the monetary circulation in the new conditions? How to assure the legal metal coverage?

In my thesis I insisted on five propositions for the monetary unification: the one of Ion I. Lapedatu, the ones of the National Bank, the ones of Alexandru Marghiloman and Aristide Blank and a rather bizarre proposition of the economist Vasile Vlaicu. These suggestions are not exhaustive, and some are better founded than others. From the great variety of propositions there

are some issues which the unification generated: the rate of exchange and the percentage for which the regulators would have received cash and for which to establish a forced loan. These two issues cannot be separated, and this is the reason why the disputes continued even after the adoption of the law and the execution of the first exchange. Finally, the unification was made with an exchange of a leu on two crowns. However, the entire declared sum was changed afterwards as before September 1920 and February 1921 40% were retained as bills. For sums bigger than 100.000 crowns there was established a tax of 5% was established, which directly affected the Romanian banks' patrimony.

The Agrarian Bank was constituted as a part of the project of the Agricultural and Trading Resort of the Ruling Council of an agrarian reform in Transylvania. Furthermore, the credit institution was, according to the regulations from the former decree laws, due to get involved directly in all the steps of the agrarian reform process: expropriation, funding the expropriation works, allotment and determination of the eligibility of the future landlords/owners. There was a maximum of 25% of the expropriation value available. The involvement consisted in a huge deal of work and in significant financial resources. Besides, the founding capital of 50 million lei, obtained exclusively from private resources, the credit institution received from the state an advance of 25 million lei. They received this sum only for alleviating the expropriation and allotment operations. The advance did not imply an interest rate and was given for an undetermined term and without a precise reimbursement scheme, but which needed to be reimbursed until the end of the works for the agrarian reform.

The bank's material expenses for financing the operations for the agrarian reform were insignificant, but instead the bank initiated some steps to assure its infrastructure and logistic, as it was mentioned in the statutory decree-laws. Thereby the bank purchased the building of the former Nemzeti hotel from Cluj, on the actual Horia Street and some other residences for the staff which was about to be employed and which did not live in the city. Furthermore, the bank also put efforts in order that the staff could receive travel permits, wagons, locomotives, and cars.

Another duty of the institute was to develop credit and consumption unions' system but more importantly to establish enterprises and to nationalize the existing ones. Accordingly, the Agrarian Bank started its activity with exuberant operations regarding its participation with capital for the formation of new enterprises banks or unions. In parallel with the acquisition of shares, it developed funding activities for the enterprises that it owned to some extent in its portfolio or

endorsing their rebate loans. Another activity was the direct performance of trading operations. These operations were considered necessary because there was a lack of consumer items and industrial items, the transport was hampered and the former wholesalers did not have enough funds. Hence, the bank developed liberally these operations as it owned special permits and logistic. The trading operations (in stock portfolios and goods) summed more than a quarter of the bank's assets by the end of 1922. This sum outnumbered with a tenth and so of the social capital. Those sums were often granted without a very elaborate analysis and in domains in which the bank's rulers did not have much expertise.

The legal process of the assignment of privileges, obtained temporarily by the decree laws regarding the agrarian reform in Transylvania and sanctioned by the king in 1919, was delayed. The Averescu Government and especially the minister Constantin Garoflid negotiated with the bank's executive directors a legislative proposition which implied less privileges than the ones assigned initially. After the negotiation with the political factors which composed the Parliament at that time, a compromise was made. This compromise meant that the bank remained with intermediation of the expropriation funding, administration of expropriation titles and a series of tax facilities regarding the land operations of the bank through the agrarian zone. This alternative came scarcely at the vote of the Parliament's plenary. This fact showed that the union of the people who promoted the law was about to unravel. At a short time after the vote, the two conventions between the state and the bank and the reformulation of the statutes according to the government requirements. However, the involvement of the bank in the agrarian reform process was delayed. The delays determined nervousness in the bank's driving force and as soon as Ion I. C. Brătianu's party came to power, the bank's perspectives were more and more gloomy. We can say that the inevitable happened in the summer of 1922 when the new Brătianu government called off all the bank's privileges.

The negotiations that followed and the press campaign did not change in any way the position assumed by the owner of the finances's portofolio, Vintilă Brătianu. Moreover, the governmental approaches benefited from King Ferdinand's support. Juridically speaking, there were numerous meetings of the bank's management with governmental factors with de gouvernor of the National Bank, with the members of Solidarity, which ended up with the beginning of a trail against the state in 1925. Internally, Victor Bontescu, Vasile Osvadă or Dominic Rațiu were removed from the executive mangement of the bank. The management was taken over by Petre

Poruțiu. Furthermore, after the withdrawal of the privileges another issue arose: the obligation to reimburse the advance of 25 million lei received. Even though the sum depreciated significantly in comparison to 1919, the bank's liquidity could not face such a fortuitous refund. Moreover, without a significant contribution of funds from the deponents, the bank could not handle its own projects. I showed in my thesis the examples of the following companies: Iris, City's Brickyard, Zea Pharmacy, CFR Truckage Company, Mining and Forest Enterprise from Lăpuș's Valley, Schieb Enterprise from Sibiu and others (Reșița or Sovata factories). Because of this incapacity of financing, the bank remained trapped in industrial financing and lost a part of the activities from which other credit institutions had gained a great deal and the activity which implied the foreign exchange trading. The year 1927 came with a reviving breath for the bank. Although it had lost the trial filed to the Romanian state, Averescu government, which had returned after a long liberal governance, granted, thanks to the efforts made by Octavian Goga, a significant compensation to the bank and offered a definitive solution for the 25 billion lei advance issue.

The activity of the other banks from Cluj were not as tumultuous as the activity of the Agrarian Bank. The Central Bank for Industry and Trade from Cluj was founded due to the need of an industrial bank which could serve the Romanian community. The need appeared prior to the war, as the Romanian population developed an interest for the industrial activities. Thereby, short after the union, the Central Bank for Industry and Trade was founded at Sibiu. In this case the capital was also exclusively private. Its operations were transferred after a short time to Cluj, where the bank started business in the industrial and trading field. As well as the Agrarian Bank, known at the times as the Central Bank, initiated the funding of a trading company but this time in the industrial field. Its great accomplishments were the Wire Industry from Câmpia Turzii and the Glass Industry from Turda. The businesses of those companies shortly came to be self-financing and that was why crediting them was a great challenge for a bank. Its greatest challenges were the Schieb Factory from Sibiu and Eternit Factory from Oradea.

More than the Agrarian Bank, the Central Bank started activating in other companies and in proper trading operations. Thus, in 1921 the bank placed more than 28% of its assets in this kind of activities. As well as the other bank of Cluj, this one too had to deal with serious liquidity problems although it benefited from a much greater funding flow from the deponents. The costs for attracting deposits had raised, a fact which created other difficulties to the debtors. These debtors became affected by the high level of the bank interests practiced by the credit institute.

The Economul Bank was the oldest Romanian credit institution in the city. At the end of the war, the institute was managed by Amos Frâncu, a figure which left his mark on the banking activity from the pre-war period. He was also the one who customized the Economul Bank's activity through the war period, even though he lived in very harsh conditions. He tried but with no luck to turn the bank which he ruled into a regional institute. As a liberal sympathizer, Frâncu opted for an association agreement with the Romanian Bank. The collaboration with the bank from Bucharest meant that the Economul Bank had a submissive position. Thus, within the Economul's administration council and the commission of censors entered figures from the Romanian Bank. The most important figures were George N. Leon and Victor Slăvescu. Furthermore, the bank of Bucharest offered juridical support and discount credits with more favourable conditions than other banks. After Amos Frâncu's influence decreased as he withdrew from the executive director position, the links with the bank of Bucharest had gone cold, culminating with its withdrawal from the institute of Cluj's shareholding.

Practically, after the attempts within the first years of the interwar period, to make bold banking operations, Economul Bank found itself remaining in its traditional activities before the war. The cost of the attracted sources constantly raised, together with the interest rate imposed to the bank's debtors. The challenges for the bank were numerous. They derived from the specific exuberance of the other credit institutions from Cluj. Among them we can recall Maksai Grapini business, a trading and industrial partnership operation in which the two were not only bank's employees, but also the business partners of the bank.

The so called Manciu business started from colonel Manciu's intention to purchase the Forest Companies from Aleșd. The creditation was made by the owner and was based on the cash flows of the company and not on the debtor's wealth and on independent sources of income. The two businesses failed shortly after their founding. A simple business, but full of asperities was the one with Pascu Brothers. It was a trading business. Its exoticism showed how much the businesses merged with the bank. The institute came to be used for banking bureaucratic operations but also as storage for a variety of products. A business which aspired to be more complex on an industrial and trading department was Motorul-Archimedes business. For the development of this business some experts got involved but the high credit costs and the lack of a constant credit flow from the bank and a constant sales flow seriously damaged the business.

In the case of Vatra Bank the archival fund was severely damaged. Thus, direct archival information could be found just from 1924. That year was profoundly marked by an important turning point in the history of the credit institute. The institution was about to be taken over by the so called Roșescu group. This group was ruled by Eugen Roșescu, who had been the bank's temporary executive director, after Laurea Gherman left the director position at the Agrarian Bank in 1920. They participated at a subscription of stocks even though the members of the administrative council did not recognise them as shareholders. This selection practice for the shareholders in case of public subscriptions, was widely spread across the Romanian banks. The group was also linked to one of the bank's debtors, Lebăda company (a company which produces the so called linen drapery and lingerie). The company was a creation of the Vatra Bank. The dispute was hardly solved and only with a helping hand from the Orthodox Church from Cluj, which purchased the stocks from the Roșescu group. The Lebăda company had a negative economic evolution during the following years, reaching bankruptcy during the crisis period.

Vatra Bank got involved in the activity of giving loans to the peasantry, an activity which was encouraged by the bishop Nicolae Ivan. This credit was affected by the high cost of the attracted sources, so the bank was repeatedly given notice by the National Bank's representatives for the high interest rate it practiced. Therefore, even though the credit institution had good intentions, it fitted the small banks trend, which practiced high interest rates when looking for sources. In this regard there existed numerous cases in which keeping a deposit at the bank was conditioned by keeping the level of the passive interest at 20 per centages.

The last chapter of my thesis was dedicated to the economic and banking crisis from the '30's of the past century. According to historical classification, the Great Depression started in the autumn of 1929 in the United States of America. In my thesis, I approached the crisis issue from 1928. This is the year when a few problems arose at some of the most important Romanian banks from Transylvania. Timișana, Victoria and Bihoreana asked the National Bank for support and started a sanitization and a merger process. Another case of insolvency was the case of the Cassa de Păstrare of Săliște. All this insolvency cases had a similar casuistry in relation to the four analyzed banks of Cluj. The context and the amplitude of the operations conducted by these four banks caused them to become the first victims of the crisis. The banks from Cluj found ways to get out from the difficult financial situation they faced at the end of 1927. Economul Bank and Vatra Bank reoriented to traditional activities, decreasing their operations in other domains that

the ones we knew (industry and trade). The Agrarian Bank received a liability of 65 billion lei from the government, raising significantly its own sources and the Central Bank, just as the Agrarian Bank had a sufficient discountable portfolio to resort to credits from the National Bank in order to face some liquidity constraints.

The monetary stabilization from february 1929 showed what Virgil Madgearu called rotten portfolio of the National Bank. Among others, the stabilization process implied the transfer of the restocked fixed asset portfolio from the National Bank to the Finance Ministry. Taking over the industrial discount portfolio represented a rescheduling of discount credits given for at most a year in credits for a medium and long term. This fact eased the debt service. Also this operation implied an analysis and after that the portfolio was taken over by the experts of the National Bank of Romania and of the Finance Ministry. Regarding the Romanian banks from Cluj two of them were targeted: the Agrarian Bank and the Central Bank. Taking over the portfolio from the Central Bank was not a problem but the case of the Agrarian Bank was more complicated. The conditions for taking over the portfolio raised a lot of debates and negotiations and ended up with some conditions which created changes in the ruling structure of the bank.

The crisis, even the crisis of repercussions had a strong Romanian component. Therefore, I tried to show the evolution of the banking portfolio in general, the level of interest rates and the regulation's stage of the banking activity. Furthermore, I showed that in 1927 the banks from all around the world wanted to transform as rapidly as possible the assets into liquidity by selling portfolios and covering losses. The bankruptcy of some important banks from Bucharest such as the General Bank, the Berkowits Bank and especially the Marmorosch Blank Bank was not only the consequence of the financial bankruptcy at the beginning of 1931 in Austria, but also the effect of the assets' quality issues that I referred to in the context of the Romanian banks from Cluj.

The climax of the banking crisis in Romania was reached during October and November 1931, after Marmorosch Blank Bank asked to enter under the protection of the judicial moratorium. The four credit institutions from Cluj were affected differently but applied similar measures to schedule the cash withdrawals, the purchase of cash and the administration of the assets from the portfolio. The operation of taking over the industrial portfolio from the banks by the National Bank of Romania was solved by the end of 1931, the issue of the agricultural debts. The inconstant policies of the governors created new problems for the banks exactly in a period when there was a huge need for cash. The causes were the governmental initiatives regarding a moratorium for the

agricultural credits. This aspect was not legislated until in 1934 but the effects of the policies in this context was overwhelming for the credit institutions of Cluj. The points of view and the propositions regarding the rehabilitation of agricultural credits were so different that some aspects seemed even irreconcilable. In my thesis I showed two projects accomplished by two of the most important economists of the time: Manoilescu Pinescu project and Madgearu project. Neither of this was implemented but the aspects mentioned in these two projects had shown the reality of the agricultural state of the country transposed into economical digits.

Paradoxically, the banks of Cluj managed to face the crisis. The way in which they handled the crisis is conclusive for the state of the Transylvanian and Romanian economy. An aspect worth mentioning is that those banks had sufficiently credible tools in the context of the crisis, to be able to obtain support in the form of rediscounted bills from the issuing bank.

The political events, as I showed in the present thesis, affected profoundly the activity of the banks from Cluj. Since World War I the economic and political unification, the authority transfer, the cohabitation with the Ruling Council, the change of the governments and the implementation of different political views challenged the banks' resistance. Also, the events that followed came with new obstacles and opportunities for the banks. The establishment of the Carlist dictatorship, the displacement of the Romanian economy to Germany, the starting of the war, the Viena Arbitration, the liberation of Cluj, the successive occupations, a new monetary unification, a monetary reform, the establishment of communism and the nationalization are events that had a strong impact on the banks of Cluj. The Agrarian Bank and the Central Bank took shelter, while Economul Bank and Vatra Bank remained in Cluj to serve their mostly peasant customers.

All these events can be the subject of a further and complex research for which there is significant documentation available, maybe richer than the documentation for the present thesis.

Finally, the other banks from Cluj can be studied together with the Hungarian ones. Two of these banks are Casa de Păstrare și Banca de Credit Cluj and Banca Ardeleană were just as strong as the famous banks from Bucharest (Marmorosch Blank Bank, Chrisoveloni Bank, the Romanian Credit Bank, the General Bank, the Romanian Bank and so on), but not enough studied. The Hungarian banks from Cluj need to be studied to understand better the structure of the Transylvanian and Cluj's economy as they represented the main credit institutions of Transylvania with greater economic power than the four Romanian banks.

BIBLIOGRAPHY:

Books and articles:

AGÂRBICEANU, Ion, “Vasile C. Osvadă” în *Țara Noastră*, Cluj, anul XI, nr.2 din 31 ianuarie 1931, pp.37-39.

ANTONESCU, Mihai, A., *Regimul agrar român și chestiunea optanților unguri*, București, Tipografia “România Nouă” Theodor I. Voinea, 1923.

ASANDULUI, Gabriel, *Istoria evreilor în România (1866 – 1938)*, Iași, Institutul European, 2003.

BĂCILĂ, Nicolae, “Considerații cu privire la rolul sistemului de credit în procesul de modernizare a economiei transilvănene în a doua jumătate a secolului al XIX – lea” în *Relația rural – urban: Ipostaze ale tradiției și modernizării*, coord. Iosif Marin Balog, Rudolf Gräf, Ioan Lumperdean, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2010, pp 201- 211.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI, *Raporturile Consiliului de Administrațiune și Consiliului de Censori către Adunarea Generală a Acționarilor din 17 februarie 1919*, București, Imprimeria Băncii Naționale a României, 1919.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI, *Raporturile Consiliului de Administrațiune și Consiliului de Censori către Adunarea Generală a Acționarilor din 17 februarie 1919*, București, Imprimeria Băncii Naționale a României, 1920.

BANCA ROMÂNEASCĂ, *Dare de seamă a Consiliului de Administrație către Adunarea Generală ordinară din 6 Martie 1921*, București, Editura Tiparul Românesc, 1921.

BARCSAY, Thomas, “Banking in Hungarian Economic Development, 1867-1919” în *Business and economic History*, Second Series, Volume Twenty, 1991. Cambridge, Cambridge Univesity Press , 1991, pp.216-225.

BÂRLEA, Eugenia. *Perspectiva lumii rurale asupra primului război mondial*, Cluj-Napoca, Teză de doctorat, Universitatea Babeș Bolyai, 2000.

BEARD, Mary, *Pompeii. Viața unui oraș roman*, București, Editura Trei, 2019.

- BLAGA, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Humanitas, 2018.
- BOAMBĂ, Ioan, *Banca Marmorosch Blank & Co Societate anonimă 1848 – 1923*, București, Editura Cultura Națională, 1923.
- BOLOVAN, Ioan, *Transilvania între Revoluția de 1848 și Unirea din 1918. Contribuții demografice*, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, 2000.
- BOLOVAN, Ioan. *Primul război mondial și realitățile demografice din Transilvania. Familie, moralitate și raporturi de gen*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2015.
- BOLOVAN, Ioan, “Cultura românească”, în *Istoria Transilvaniei vol. III (de la 1711 până la 1918)*, coord. Ioan Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András, Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2008, pp.553 - 569
- BOLOVAN, Ioan, Bolovan Sorina Paula, “Impactul Primului Război Mondial asupra familiei din Transilvania” în *Studia varia in honorem professoris Ștefan Ștefănescu Octogenarii*, București, Brăila, Editura Academiei Române – Istros Muzeul Brăilei, 2009, pp.782 – 796.
- BOLOVAN, Ioan, “Populația Orașului Cluj în secolul al XX-lea Transilvania în secolele XIX-XX” în *Studii de demografie istorică : omagiu profesorului Liviu Maior Cluj-Napoca*, pp. 213-240
- BATIN, Laurențiu, “88 Infantry Regiment in Sighet, the first military company in Maramureș” în *Discourse as form of multiculturalism in literature and communication*, Târgu Mureș, Arhipelag XXI Press, 2015, pp.295 – 303.
- BONTESCU, Victor, “Reforma agrară din Ardeal. Concepția financiară în decretul lege relativ la reforma agrară din Transilvania, Banat și Țările Ungurene, votat de Marele Sfat Național la Sibiu la 12 august 1919. Rostul național economic și financiar al Băncii Agrare” în *Voința*, Cluj, an I, nr.183 din 15 aprilie 1921, p.3.
- BOTIȘ, Sorina, *Bani și bănci în Transilvania 1600 – 1918*, Brașov, Editura Universității Brașov, 2007.
- BRADIN, Virgiliu, *Sava Raicu (1869 – 1920) finanțist de elită din Austro-Ungaria – contribuție monografică*, Arad, Editura Promun, 2012.

BRĂȚIANU, Vintilă I., *Refacerea Țărei. Consolidarea Financiară. Discuri rostite în Adunarea Deputaților cu ocazia răspunsului la mesajul regal și al discuției bugetului general*, București, Imprimeria Independența, 1924

BRUCKNER, Pascal, *Înțelepciunea banilor*, București, Editura Trei, 2017.

BUZEA, Octavian, *Clujul - 1919-1939 : însemnări și compilații bilanțiere-monografice*, Cluj, Tipografia Ardealul, 1939.

CALOMIRIS, Charles W., “Banking crisis and rules of the game” în *Czech Bank, working papers setries, Praga* nr. 14/2009.

CALOMIRIS, Charles W., “The political lessons of Depression-era banking reform” în *Oxford Review of Economic Policy volume 3, number 3*, Oxford, 2010, pp.540-560.

CECCHETI, Stephen, C., Kohler, Marion și Upper Chistian, “Financial crisis and economic activity” în *Working paper 15379*, National Bureau of Economic Research, Cambridge Massachusetts 2009.

CIORANU, Sabin, *Rolul băncilor românești din Ardeal, în pregătirea Unirii*, Brașov, Tipografia Societății Naționale de Editură și Arte Grafice “Dacia Traiană”, 1944.

CIORANU, Sabin, *Monografia economică a județului Cluj*, Cluj, 1935.

CIORANU, Sabin, *Cehoslovacia (1918 – 1930). Probleme valutare și organizarea Băncii Naționale Cehoslovace*, Cluj, Tipografia Cartea Românească, 1930.

CIORANU, Sabin, *Probleme valutare și organizarea băncilor de emisiune în Germania, Polonia, Ungaria și Austria*, Cluj, Tipografia Cartea Românească, 1928.

CIORANU, Sabin, *Banca Națională a Românei 1914 – 1940 (statute, operațiuni, înfăptuiri)*, Brașov, Tipografia Astra, 1943.

CIORANU, Sabin, “Banca Centrală pentru Industrie și Comerț” în *Revista economică*, Cluj anul XXV, nr. 15 din 12 aprilie 1923, pp. 173 – 176.

CLARK, Christopher, *Somnambulii. Cum a intrat Europa în război în 1914*, București, Editura Rao, 2016.

DĂIANU, Elie, *Însemnări din închisoare și exil (1917 – 1918)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2002.

DANIELSSON, Jon, “On the efficiency of financial regulation” în *Banque de France, Financial stability review – The future of financial regulation*, Septembrie 2009, pp.53-63.

DOBRESCU, Vasile. *Sistemul de Credit Românesc din Transilvania, 1872 – 1918*, Târgu Mureș Editura Universității Petru Maior, 1999.

DOBRESCU, Vasile, Onofreiu, Adrian, *Din istoricul instituțiilor de credit din județul Bistrița Năsăud (1873 – 1940)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2018.

DRAGOMIR, Alexandru, “Amos Frâncu”, în *Gând Românesc*, Cluj, anul I, nr.7 din noiembrie 1933, pp.329-332.

DRĂGĂNESCU-BRATEȘ, Petre, “Uniformizarea bilanțurilor din punct de vedere contabil’ în *Analele băncilor*, București, an I, nr.6 din decembrie 1919, pp. 253-271.

DRĂGHICIU, Petre, Sr., “«Cassa de Păstrare» în Săliște”, în *Revista Economică*. Sibiu, an XXIX, nr. 48 din 1 decembrie 1928, , pp. 407 – 408.

DRĂGHICIU, Petre, Sr., “Cassa de Păstrare din Săliște” în *Revista Economică*, Sibiu, an XXX, nr. 16 din 20 aprilie 1929, pp. 151-153.

DRECIN, Mihai, *Banca Albina din Sibiu, Instituție națională a românilor din Transilvania (1817 – 1918)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982.

DRECIN, Mihai, Dobrescu Vasile, “Considerații asupra sistemului financiar-bancar din românesc din Transilvania (1867 – 1918) în *Studii asupra băncilor românești din Transilvania (1867 – 1918)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996, pp. 12-55.

DRONCA, Lucian, *Din politica financiară a Românilor ardeleni. Banca “Economul” din Cluj (1886 – 1918)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1999.

FLANDREAU, Marc, Kolmos John, “Core or periphery. The credibility of the Austro Hungarian currency 1967 – 1913” în *The Journal of Economic History*, Roma, nr.2 din 2002, pp. 293 - 320.

FLORIAN, Mirela. *Scrisori de pe front*, București, Ed. Martor, 2017.

GHILEZAN, Liviu T., *Chestiunea Băncii Agrare din Cluj. Reflexiuni asupra lucrării d-lui Vasile C. Osvadă și complectări la cele scrise în broșura mea despre noua reformă agrară din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș.*, București, Imprimeria Ministerului Cultelor și Științelor, 1921.

GOMBOȘ, Constantin, *Nicolae Munthiu ofițer de naționalitate română din armata austro-ungară. Scrieri de frontul din Galiția (1914 – 1917)*, Timișoara, Editura Marineasa, 2007.

GORON, Doru E., Cocian, Ion și Dărăban, Valentin, *Victor Deleu 1876 – 1939*, Zalău, Editura Tehno – Print Zalău, 1999.

GRABER, Peter, Spencer, Michael G., “The dissolution of the Austro-Hungarian Empire. Lesson for currency reform”, în *Essay in international Finance No.191, February 1994*, New Jersey, Departament of Economics Princetown University, 1994.

GROZA, Mihai Octavian, “Transylvania and Banat in the autumn and winter of 1918, The revolutionary violence as reflected in memoirs” în *World war I. the other face of the war*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2016, pp.151-161.

GYÖRKE Zoltán, “Prefecții Clujului – analiză prosopografică” în *Anuarul institutului de istorie George Barițiu din Cluj-Napoca*, tom. LI, 2012. pp. 305-307.

HITCHINS, Keith, *România 1866 – 1947*, București, Editura Humanitas, 2013.

HUNYADI, Attila, Gábor, *Cooperativele minorității maghiare în perioada interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2010.

IANCU, Carol, *Evreii în România 1919 -1938 De la emancipare la marginalizare*, București, Editura Hasfer, 2000.

IANCU, Gheorghe, *The Ruling Council. The integration of Transylvania into Romania 1918 – 1922*, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 1993.

IOACHIM, V. M. “Noile întreprinderi. Lipsa de personal conducător”, în *Argus*, București, an X, nr. 1999 din 31 octombrie 1919, p.1.

ISĂRESCU, Mugur (coord.), Rosentuler, Surica, Marițiu, Sabina, “Viața și opera lui Eugeniu Carada”, în *Restitutia, Banca Națională a României*, București, nr.3 din februarie 2003.

ISĂRESCU, Mugur Tone Mihaela, Manea Nadia, “Palatul Lipscani în timpul Primului Război Mondial” în Banca Națională a Românei în Primul Război Mondial, București, Banca Națională a Românei, Fundația Magazin Istoric, 2011, pp.13-35

JINGA, Victor, *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, Brașov, Muzeul Județean de Istorie Brașov, 1995.

JOHNSON, Paul, *O istorie a lumii moderne 1920 – 2000*, ediția a III-a, București, Editura Humanitas, 2014.

KERSHAW, Ian, *Drumul spre iad. Europa, 1914 – 1949*, București, Editura Litera, 2017.

KEYNES, John, Maynard, *Urmările economice ale păcii*, București, Editura Viața Românească, 1920.

KING, Greg, Sue Woolman, *Asasinarea arhiducelui*, București, Editura Corint, 2017.

KING, Mervin, *Sfârșitul alchimiei: banii băncile și viitorul economiei mondiale*, București, Editura Comunicare ro, 2017.

KIRIȚESCU, Costin, C. *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui (vol.I)*, București, Editura Enciclopedică, 1997.

KIRIȚESCU, Costin, C., *Politica de credit a Românei în perspectiva trecutului și a viitorului*, București, Curierul Judiciar SA, 1942.

KÖVÉR Gyorgy, “Băncile maghiare în monarhia Austro-Ungară 1873 – 1913”, în *Studii asupra băncilor din Austro-Ungaria (1867 – 1918) vol.II*, Coordonator Mihai. D. Drecin, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, pp.85-90

LAPEDATU, Ion I., *Banca Austro-Ungară*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1904.

LAPEDATU, Ion I., “Păcatele noastre” în *Revista Economică*, Sibiu, an IX, nr. 18/5 mai 1907.

LAPEDATU, Ion I. *Chestiunea valutei. Cuvinte rostite în Adunarea Deputaților în ședința de la 16 Februarie 1920*, București, Imprimeria Statului, 1920.

LAPEDATU, Ion. I, *Chestiuni de finanțe publice*, Cluj, Institutul de arte grafice Ardealul, 1923.

LAPEDATU, Ion I., *Memorii și amintiri*, București, Fundația Academia Civică, 2016.

LĂPUȘNEANU, Ion, *Emil Rebreanu eroul de la Ghimeș Făget*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2018.

LIAQUAT, Ahamed, *Stăpânii Finanțelor, Cei patru bancheri care au ruinat lumea*, București, Editura Humanitas, 2014.

LUKÁCS, József, “Interethnic relations and the attitude toward war as reflected in the Cluj press in the spring and summer of 1914” în *World war I. The other face of the war*, coord. Ioan Bolovan, Rudolf Gräf, Harald Heppner, Oana Mihaela Tămaș, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2016, pp.195-210.

LUMPERDEAN, Ioan, *Publicistica economică românească în Transilvania, 1800 – 1850*, Cluj-Napoca, Editura Tribuna, 2004.

LUMPERDEAN, Ioan, Graf Rudolf, Nagler Thomas, „Economie și structuri sociale”, în *Istoria Transilvaniei, vol.III*, (coord. Ioan Aurel Pop Thomas Năgler și Magyari András), Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2009, pp.505-529.

LUPAȘ, Ioan, “Contribuțiuni la biografia lui Visarion Roman – relațiunile lui familiare” în *Revista Economică*, anul XLVIII, nr.34-36 din 14 septembrie 1946, Sibiu, pp.134-138.

MACMILLAN, Margaret, *Războiul care a pus capăt păcii. Drumul spre 1914*, București, Editura Trei, 2013.

MACMILLAN, Margaret, *Făuritorii păcii. Șase luni care au schimbat lumea*, București, Editura Trei, 2018.

MADGEARU, Virgil, *Agrarianism Capitalism Imperialism*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999.

MADGEARU, Virgil, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, București, Editura Științifică, 1995.

MADGEARU, Virgil, *Politica noastră financiară în cursul depresiunii economice. Discurs rostit în ședința 28 martie 1933 a Adunării Deputaților cu ocaziunea discutării Bugetului general al Statului pe anul 1933/34*, București, Editura Monitorul Oficial, 1933.

MAIOR Liviu, *Doi ani mai devreme. Ardeleni, bucovineni și basarabeni în război 1914-1916*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2016.

MANEA Nadia, Costache Brândușa, “Banca Națională a Românei și costurile realizării Românei mari” în *Banca Națională a Românei în Primul Război Mondial*, București, Banca Națională a Românei, Fundația Magazin Istoric, 2011, p.60.

MANIU, Horia, *Unificarea monetară*, București, Editura Cartea Românească, 1924.

MANIU, Horia, “Finanța ardeleană și finanța vechiului regat” în *Voința*, Cluj, an II, nr. 43 din 6 octombrie 1921, p. 1.

MANIU, Horia, “O instituție economică a Ardealului – Ce a fost și ce este Solidaritatea. Ce cred liberalii despre ea”, în *Voința*, Cluj, an I, nr. 113 din 30 decembrie 1921, p. 3.

MANOILESCU, Mihail, *Rostul și destinul burgheziei românești*, București, Editura Athena, 1997.

MANOILESCU, Mihail, *Memorii*, București, Editura Enciclopedică, 1993.

MARGHILOMAN, Alexandru, *Note politice 1897 – 1924* vol. V 1920 – 1924, Editura Institutului de Arte Grafice “Eminescu” SA, 1927.

MARGHILOMAN, Alexandru, *Discursuri parlamentare*, București, Editura Machiavelli, 2014.

MARȚIAN, Lucan C., *Octavian Goga – omul politic*, Oradea, Editura Universității Oradea, 2010.

MOGA, Septimiu, “Băncile românești din Cluj. Oportunități și provocări în perioada interbelică” în *România după Marea Unire. Omagiu profesorului Liviu Maior la împlinirea vârstei de 80 de ani*, Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, pp. 203-217.

MOGA, Septimiu, “Reforma monetară în România din anii 1920 – 1921: Cazul Transilvaniei”, în *Multiculturalism în Transilvania după Conferința de Pace de la Paris*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2019, pp.96-123.

MOGA, Septimiu, “Unificarea monetară din 1920 – 1921. Provocări, dileme și realități economice” în Oltenia. *Studii și Comunicări Arheologie – Istorie*, Craiova, Muzeul Olteniei Craiova, 2019, pp.185-193.

MOGA, Septimiu, “Personalitățile culturale din jurul băncilor românești din Cluj în perioada interbelică” în *Satu Mare. Studii și Comunicări, Seria Istorie, etnografie, artă, restaurare – conservare*, nr. XXXVI/II, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, Editura Argonaut, pp.59-70.

MOTEANU C., “Rezultatele unificării monetare” în *Analele băncilor*, București, an II, nr. 8-10 din august octombrie 1920, pp.280-282.

MURGESCU, Bogdan, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500 – 2010)*, Iași, Editura Polirom, 2010.

NAGY, Robert, *Capitalul: forța transformării – Rolul capitalului german în industrializarea Transilvaniei (1880 – 1918)*, Cluj-Napoca Presa Universitară Clujeană, 2011.

NEAGU, Alexandru D., “Factorii psihologici în constituirea economiilor românești” în *Analele Băncilor* an XIII, nr. 2 din luna februarie 1931.

NEGRUȚIU, Ioan F., “Banca industrială” în *Revista Economică*, Sibiu, an XVI, nr. 14 din 4 aprilie 1914, , pp. 203-204.

NEGRUȚIU, Ioan F., “Banca industrială II” în *Revista Economică*, Sibiu, an XVI, nr. 18 din mai 1914, , pp. 239-240.

NICHICIU, Traian, “Băncile și afacerile comerciale” în *Revista Economică*, Sibiu, an XXX, nr. 7 din 18 februarie 1928, pp.59-60.

NICHICIU, Traian, “Criza financiară mondială” în *Observatorul social economic* , Cluj, anul I, nr. 2,3,4, aprilie – decembrie 1931, pp. 318 -322.

NICHICIU, Traian, “Iarăși chestia fuziunii” în *Revista Economică*, Sibiu, an XXXI, nr. 5 din 1 februarie 1930, , pp. 33-35.

NICHICIU, Traian, “Congresul Băncilor românești din Ardeal” în *Revista Economică*, Sibiu, an XXXIII, nr. 3 din 16 ianuarie 1932, , pp. 17 – 21.

OLARU, D.A. “Industria aluminiului în România”, în *Natura*, București, an. XXVI, nr. 10 din 15 noiembrie 1937, pp. 441 – 449.

ONIȘOR, Victor, *Venitul național, reforma monetară, și criza economică specială din România*, București, Editura Cartea Românească, 1931.

ORGA, Valentin, *Aurel Vlad. Istorie și destin*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2018.

OSVADĂ Vasile, “Mișcarea cooperativă. Raport”, în *Transilvania* , nr.1-2 din ianuarie – aprilie 1912, pp.1-38.

OSVADĂ, Vasile, “Măsuri excepționale” în *Voința de Cluj*, an I, nr, 25 din 19 septembrie 1920, p.1.

PAPP, Petru, E., *Din trecutul Beiușului – pagini de glorie și jertfe*, Beiuș, Doina Tipografie și Librărie, 1928.

PASCU Dim. “Creditul agricol în fața crizei. Comunicare făcută la Asociația Generală a Economiștilor din România în seara zilei de 13 ianuarie 1937” în *Comunicări făcute la asociația generală a economiștilor din România anul 1936 – 1937*, coord. Victor Slăvescu, București, Tipografia Bucovina I. E. Toruțiu, 1937, pp. 122-154.

PĂUNESCU Cristian, Tone Mihaela, Manea Nadia, *Istoria Băncii Naționale a României în date, volumul .II 1915 – 1918*, București, Editura Oscar Print, 2009.

PETRA, Nicolae N., *Băncile românești din Ardeal și Banat*, București, Editura Cartea Românească, 1936.

POPA, Vasile P., “Pentru băncile din vechiul regat”, în *Voința de Cluj*, an II, nr. 10 din 16 decembrie 1922, pp.1-2.

POPESCU Sorin, Tudor Prelipceanu, “Gheorghe N. Leon. Jurist și economist remarcabil, victimă a represiunii comuniste”, în *Memoria. Revista gândirii arestate*, nr.105 – 106 (4 din 2018, 1 din 2019), București, pp.95-99.

PORUMBĂCEAN, Claudiu, Câmpean Viorel, “Emil Tișcă (1881 – 1963) Povestea unui bancher din provincie” în *Fenomene economice și financiare în spațiul românesc în secolele XIX-XX, Studii de economie regională*, (coord. Iosif Marin Balog, Rudolf Graf, Ioan Lumperdean), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2016, pp.281 -306.

PORUȚIU Petre, *Regimul bancar român. Observațiuni la anteproiectul de lege pentru reglementarea comerțului întreprinderilor de bancă prezentat de Asociațiunea Băncilor Române*, Cluj, Editura Presei Juridice, 1929.

PROTOPESCU, I. D., “Chestiunea monetară în România. O problemă care trebuie studiată – propuneri privitoare la unificarea monetară” în *Argus*, București, an X, nr.1996 din 27 octombrie 1919, p.1.

PUȘCARIU, Sextil, “Liberalii și ardelenii” în *Drumul Nou*, Cluj, an I, nr. 95 din 6 septembrie 1931, p.1.

PUȘCAȘ Vasile, Sălăgean Marcela, “Mihail Manoilescu – cultură și politici economice (influență și receptare)” în *Studii de istorie, Brăila*, Editura Istros, 2021, p.225 - 238.

ROSENTULER Surica Salater Wilhelm Slăvoiu Ovidiu Marițiu Sabina, “Viața și opera lui Victor Slăvescu” în *Restitutio* nr.1 din octombrie 2001, Banca Națională a României, București.

ROTTMAN D., “Aspecte generale ale crizei românești în cadrul crizei mondiale”, în *Aspectele crizei românești în cadrul crizei mondiale* în *Comunicări făcute la Asociația Generală a Economiștilor din România, în anul 1936-1937*. București, Tipografia "Bucovina" I. E. Torouțiu, 1937, pp.1 – 21.

ROTTMAN D., “Problema valutară”, în *Analele Băncilor*, București, an II, nr.4 din aprilie 1920, pp.131-145.

SĂLĂGEAN Marcela, “România între 1919 și 1947” în *Istoria României – compendiu*, coord. Ioan-Aurel Pop și Ioan Bolovan, Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2007, pp.583-615.

ȘANDRU D., *Reforma agrară din 1921 în România*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975.

SANDU, Traian, *Istoria Gărzii de Fier. Un fascism românesc*, Chișinău, Editura Cartier, 2019.

SHILLER, Robert J., *Finanțele și societatea bună*, București, Editura Publica, 2014.

SITESCU, Pantelimon M., “Vitalitatea și viabilitatea băncilor din România” în *Analele Băncilor*, București anul XX, nr. 8-9 din august – septembrie 1938, pp.169-190.

SITESCU, Pantelimon M., “Despre intervenția statelor în criza bancară” în *Analele băncilor*, București an XV, nr. 4 din aprilie 1933, pp. 61-69.

SITESCU, Pantelimon M, “Comerțul de bancă în România” în *Analele Băncilor*, București, an IX, nr.1 din ianuarie 1927, pp. 19-31.

SLĂVESCU, Victor, “Problema sucursalelor de bănci străine din provinciile desrobite” în *Viitorul*, București, nr. 4058 din 23 septembrie 1921, pp.1-2.

SLĂVESCU, Victor, *Banca Albina din Sibiu. Cea mai însemnată întreprindere financiară din Transilvania, cu o privire generală asupra băncilor comerciale din Ardeal și Banat*, București, Institutul de editură “Reforma socială”, 1919.

SLĂVESCU, Victor, “Finanța ardeleană și finanța vechiului regat” în *Viitorul*, București, nr. 4064 din 30 septembrie 1921, pp.1-2.

SLĂVESCU, Victor, *Marile bănci comerciale din România*, București, Institutul de arte grafice “Universala” Iancu Ionescu, 1915.

SLĂVESCU, Victor, “Documente” în *Viitorul*, București, nr. 4190 din 3 martie 1922, pp.1-2.

SLĂVESCU, Victor, “Câteva însemnări cu privire la băncile românești din Ardeal” în *Analele băncilor*, București, an II, nr.2 din februarie 1920, pp.71-77.

SLĂVESCU, Victor, “Note de călătorie prin Ardeal” în *Viitorul*, București nr. 4093 din 4 noiembrie 1921, pp.1-2.

SLĂVESCU, Victor, “Activitatea finanței românești în Ardeal – câteva lămuriri” în *Viitorul*, București nr. 4075 din 9 octombrie 1921, pp. 1-2.

SLĂVESCU, Victor, “Ce crede «Solidaritatea» din Ardeal” în *Viitorul*, București, nr. 4134 din 23 decembrie 1921, pp.1-2.

SLĂVESCU, Victor, “O nouă bancă de emisiune?” în *Viitorul*, București, nr. 4116 din 2 decembrie 1921, p.1.

SLĂVESCU, Victor, “Consiliile de administrație” în *Viitorul*, București, nr. 4310 din 23 iulie 1922, pp.1-2.

STANCA, Sebastian, “Biserica ortodoxă din Cluj – O pagină din trecutul ei”, în *Renașterea - Organ Național – Bisericesc Săptămânal*, an VI, nr. 33 din 12 august 1928, pp, 4-5.

STRAT, George, *Despre necesitatea unui nou ideal național*, București, Tipografia de Artă și Editură Leopold Geller, 1933.

STRAT, George, *Criza actuală și profitul*, Oradea Mare, Tipografia Diecezană, 1931.

STRICATU, Ilie, *Pe cărările destinului. Romanul unei vieți trăite (1914-1918)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut Mega, 2017.

SUCIU Petru, *Proprietatea agrară în Ardeal. Scurt istoric al dezvoltării ei*, Cluj, Editura de ziare, 1931.

ȘTIRBAN, Marcel, *Din istoria României, vol VIII, veacurile XVIII – XX*, Târgu Mureș, Editurile Napoca Star și Edu, 2012.

TORREY, Glenn E.. *România în primul război mondial*, București, Meteor Publishing, 2014.

TRIFOIU, Nicolae și Drecin Mihai, “Institutul de Credit și Economii “Economul” din Cluj – instituție națională a românilor din nordul Transilvaniei (1886 – 1918)” în *Studii asupra băncilor românești din Transilvania (1867 – 1918)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996, pp. 81-116.

VAIDA VOEVOD, Alexandru, *Memorii, vol. II*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995.

VAIDA VOEVOD Alexandru, *Scrisori de la Conferința de Pace. Paris – Versailles 1919 – 1920*, Cluj-Napoca, Editura Multi Press International, 2003.

VESA, Vasile, “Transilvania la Conferința de Pace din anii 1919 – 1920”, în *Istoria Transilvaniei vol. III (de la 1711 la 1918)*, coord. Ioan Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András, Cluj-Napoca, Academia Română, Centru de Studii Transilvane , 2008, pp. 628 – 647.

VLAICU Vasile, “Asigurările populare și planurile dela Cluj” în *Revista Economică*, Sibiu, anul XX, nr. 15 din 13 aprilie 1918, pp.187-190.

VLAICU, Vasile, “«Industria Aurului S.A.» în Abrud” în *Revista Economică*, Cluj, an XXV, nr. 35 din 6 septembrie 1923, pp. 345-348..

VOINEA Liviu (coordonator), *Un veac de sinceritate. Recuperarea memoriei pierdute a economiei românești 1918 – 2018*, București, Editura Publica, 2018.

VON FALKENHAYN Erich, *Campania armatei a IX – a împotriva românilor și rușilor 1916 – 1917*, București, Editura Saeculum I.O., 2018.

ZELETIN, Ștefan, *Burghezie română. Originea și rolul ei istoric*, București, Editura Humanitas, 1991.

Old newspapers and magazines:

ADEVĂRUL, București, anul XXXIV, nr. 11437 din 19 iulie 1921, “Retragerea d-lui Amos Frâncu” p. 2.

ADEVĂRUL, București, anul XXXIV, nr. 11535 din 10 noiembrie 1921, “Sinuciderea lui Ghica Comănești”, p.1.

ADEVĂRUL, București, anul XXXIV, nr. 11543 din 20 noiembrie 1921, “În chestia blocării. Ce se mai poate face”, p.1.

ADEVĂRUL, București, anul XXXV, nr. 11720 din 22 iunie 1922, “Banca Agrară și S.T.B.”, p.1.

AADEVĂRUL, București, anul XXXV, nr. 11722 din 24 iunie 1922, “Cuvântul d-lui Maniu”, p.1.

ADEVĂRUL, București, anul XLIV, nr.145825 din 16 iunie 1931, “Noul guvernator al Băncii Naționale”, p. 1.

ADEVĂRUL, București, anul XLIV, nr.14623 din 3 septembrie 1931, “Ministerul de finanțe și combaterea crizei. Dintr-o convorbire cu d. C. Argentoianu”, p. 1.

ANALELE BĂNCILOR, București, an XI, nr. 3 din martie 1929, “Stabilizarea”, pp.99-105.

ANALELE BĂNCILOR. București, an XV, nr. 9-10 din septembrie – octombrie 1933, “În jurul stabilizării”, pp.149-152.

ANALELE BĂNCILOR, București, an XVI, nr. 4 din aprilie 1934, “Organizarea și reglementarea comerțului e bancă” pp.73-82.

ANALELE BĂNCILOR, București, an XVI, nr. 5-6 din mai – iunie 1934, “Legea bancară. Expunere de motive”, pp. 109-119.

ARGUS, București, an X, nr. 1997 din 29 octombrie 1919, “Coroane false”, pp. 1-2.

BURSA, București, an XIX nr. 804 din 25 ianuarie 1920, “Cauzele deprecierei valutare”, pp. 52-53.

BURSA, București, an XIX, nr. 829 din 18 iulie 1920, “unificarea monetară”, p.455,

BURSA, București, an XIX, nr.831 din 1 august 1920 “Propuneri pentru îmbunătățirea finanțelor statului”, pp. 485-487.

BURSA, București, an XIX, nr. 832 din 9 august 1920, “Unificarea monetară”, p.504.

BURSA, București, an XX, nr. 858 din 27 februarie 1921, “Imixtiunea băncilor în afaceri de comerț”, pp. 118 – 120.

BURSA, București an XX, nr. 893 din 6 noiembrie 1921, “Criza de pe piața financiară”pp. 729-730.

BURSA, București, an XX, nr. 895 din 20 noiembrie 1921, “Necotarea leului la Paris, blocarea depozitelor și împrumuturile cerute Băncii Naționale”, p. 767.

BURSA, București, an XX, nr. 896 din 27 noiembrie 1921, “Pentru ce nu se fac afaceri cu România”pp. 783-785.

CLUJUL – Organul Conziliului Național Român din Cluj și com. Cojocna, an I nr.1, “În preajma intrării armatei române în Cluj”pp. 2-3.

DRUMUL NOU, an I, nr. 132 din 23 octombrie 1931, “Pentru asanarea băncii Blank va fi nevoie de 2 miliarde lei, p.4.

ELLENZÉK, an XLIII, nr. 138 din 23 iunie 1922, “Oriási tü Kolozsváron. Az Unirea cukorkagyár és Zea végézetí gyár égése – Hat million a kár”, p.5

ELLENZÉK, an XLV, nr. 117 din 7 august 1924, “Miért let öngyilkos Farkas Simon”, p.3.

FOAIA DIECEZANĂ, Caransebeș, an XLII, nr. 38 din 18 septembrie 1927, Necrolog Petru Babeu, pp.1-2.

GAZETA OFICIALĂ PUBLICATĂ DE CONSILIUL DIRIGENT AL TRANSILVANIEI, BANATULUI ȘI TUTUROR ȚINUTURILOR ROMÂNEȘTI DIN UNGARIA, Sibiu, nr. 31-35 din 25 – 31 mai 1919, “Ordonanță în chestiunea stampilării bancnotelor de coroane”, pp.3-4.

GAZETA OFICIALĂ PUBLICATĂ DE CONSILIUL DIRIGENT AL TRANSILVANIEI, BANATULUI ȘI TUTUROR ȚINUTURILOR ROMÂNEȘTI DIN UNGARIA, Sibiu, nr.56 din 20 septembrie 1919, Sancționarea de către Regele Ferdinand asupra “raportului consiliului Nostru de miniștri și al ministrului Nostru secretar de stat la departamentul agriculturii și domeniilor sub nr. 54487/919, prin care se propune spre aprobare legea de reformă agrară din Transilvania, Banat și țările ungurene, primită de marele sfat național în ședința dela 12 August 1919, pp. 1-8.

GAZETA OFICIALĂ A COMISIUNEI REGIONALE DE UNIFICARE DIN CLUJ, nr. 24 din 30 iunie 1921, Decisul nr.682/8 – 1921 privind societatea Meteor din Oradea Mare, pp. 13-14.

GAZETA OFICIALĂ A COMISIUNEI REGIONALE DE UNIFICARE DIN CLUJ, nr.27 din 12 iulie 1921, Hotărârea Tribunalului Cluj cu privire la societatea din Valea Lăpușului, p.15.

GAZETA OFICIALĂ A COMISIUNEI REGIONALE DE UNIFICARE DIN CLUJ, nr.44 din 21 septembrie 1921, Decizia Fsoc 62/19-1921 privind conducerea societății Meteor din Oradea Mare, p.16.

GAZETA OFICIALĂ A COMISIUNEI REGIONALE DE UNIFICARE DIN CLUJ, nr.49 din 10 octombrie 1921, Convocatorul adunării generale a acționarilor societății Meteor fabrică de eternit s.a. în Oradea Mare, p.20.

GAZETA POPORULUI, Sibiu, an II, nr. 33 din 17 august 1919, “Dreapta împărțire a pământului – ședințele Marelui Sfat Național”, pp. 2-4.

GAZETA TRANSILVANIEI, Brașov, an LXXX, nr. 9 din 24 ianuarie 1917, “Ce scria «Deșteptarea»”, p.4.

GAZETA TRANSILVANIEI, Brașov, an LXXXII, nr. 165 din 13 august 1919, “Desbaterile Marelui Sfat Național. Dela trimisul nostru special – Ședința de Joi dimineața 7 August. Votarea legii electorale – Discuția reformei agrare”, pp. 1-2.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr.5 din 7 august 1920, “Cercurile Băncei Agrare”, p.2.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr.18 din 22 august 1920, “Retragerea coroanelor – De vorbă cu dl Profesor Dr. G. Leon”, p.3.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr. 23 din 28 august 1920, “Jocul coroanelor – Acaparare și speculă – Contrabande?”, p. 5.

ÎNFRĂȚIREA,, Cluj, an I, nr. 35 din 14 septembrie 1920, “În chestia evacuărilor. Consfătuirea funcționarilor publici dela Universitate”, p.3.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr. 40 din 19 septembrie 1920, “Reforma agrară în Ardeal”, p. 3.

ÎNFRĂȚIREA,, Cluj, an I, nr. 191 din 5 aprilie 1921, “«Democratizarea» reformei agrare”, p.1.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr. 239 din 7 iunie 1921, “Iar specula coroanelor”, p. 3.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr. 282 din 29 iulie 1921, “Finanțarea reformei agrare – Amestecul Băncii Agrare”, p.3

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr. 286 din 3 august 1921, “Aplicarea reformei agrare în Ardeal”, p.3.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an I, nr. 288 din 5 august 1921, “Banca Agrară și finanțarea împrumutării în Ardeal”, p. 1.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an II, nr. 24 din 31 august 1921, “Operațiunile schimbului coroanelor”p. 6.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an II, nr. 27 din 3 septembrie 1921, “Schimbul coroanelor”, p. 3.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj, an II, nr. 29 din 5 septembrie 1921, “Revista economică”, p. 2.

ÎNFRĂȚIREA, Cluj an II, nr. 37 din 16 septembrie 1921, “Situație intolerabilă. Anarhia pieței”, p. 1.

NEW YORK TIMES, New York, an LXXI, nr. 23353 din 1 ianuarie 1922, “Bank crash brings death in Rumania. President of Banca Natiunei commits suicide and directors are arrested”, p. 29.

RENAȘTEREA, Cluj, an XII, nr. 42 din 21 octombrie 1934, “Moartea lui Antoniu Mandeal”, pp 3-4.

RENAȘTEREA, Cluj, an XIV, nr. 6 din 3 februarie 1936, Necrolog Nicolae Ivan, pp. 1-5.

RENAȘEREA, Cluj, an XVII, nr. 49 din 3 decembrie 1936, “Profesorul Aurel Ciortea – la 10 ani dela moartea lui – a doua parte”, pp.2-3.

RENAȘEREA, Cluj, an XVII, nr. 50 din 10 decembrie 1936, “Profesorul Aurel Ciortea – la 10 ani dela moartea lui – a treia parte”, pp.2-3.

RENAȘEREA, Cluj, an XVII, nr. 51 din 17 decembrie 1936, “Profesorul Aurel Ciortea – la 10 ani dela moartea lui – a patra parte”, pp.2-3.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XVI, nr. 9 din 28 februarie 1914, “Din vieța economică a poporului nostru – Băncile și «Solidaritatea»”, pp. 125-127.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XVI, nr. 31 din 1 august 1914, “Un cuvânt cătră deponenții băncilor”, p. 364.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XVI, nr. 32 din 8 august 1914, “Un moratoriu”, pp. 371-372.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XVIII, nr. 7 din 12 februarie 1916, “Abundența de bani”, pp.67-68.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XVIII, nr. 36 din 18 noiembrie 1916, “Bănci românești refugiate”, p.346.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XX, nr. 47 din 23 noiembrie 1918, “O încercare pentru curmarea lipsei de bancnote”, p. 437.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXI, nr. 15 din 29 martie 1919, “Cronică”, p. 133.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXI, nr. 18 din 3 mai 1919, “Banca Centrală pentru Industrie și Comerț”, pp. 311-312.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXI, nr. 19 din 10 mai 1919 “E necesară maximizarea ora ba?” pp. 194-195 și “Cronică”, pp. 198-199.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXI, nr. 23 din 7 iunie 1919, “Băncile din Cluj și bancnotele albe”, p. 232.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXI, nr. 25 din 21 iunie 1919, “Extras din ordonanța Nr. 21 și 25 modificată a Comandamentului trupelor din Transilvania”, p. 250.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXI, nr. 33-34 din 20 august 1919, “Banca Agrară”, pp. 111 – 114.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXI, nr. 49-50 din 20 decembrie 1919, “Cronică”, p.205.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXIII, nr. 4 din 29 ianuarie 1921, “Un memoriu către ministerul de finanțe – Din hotărârile adunării generale a «Solidarității»”, pp. 29 – 30.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an. XXIII, nr. 8 din 26 februarie 1921, Convocatorul adunării generale a acționarilor Băncii Vatra din Cluj, p. 74.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an. XXIII, nr. 16 din 23 aprilie 1921, “Cronică”, pp. 153-154.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXIII, nr. 22 din 4 iunie 1921, “Banca Agrară – Banca Centrală pentru Industrie și Comerț - Întreprinderile Forestiere Române”, pp. 207-208.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXIII, nr. 33 din 20 august 1921, “Cursul leului român”, pp.303 – 305.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXIII, nr. 34 din 27 august 1921, “Cursul leului român (continuare și fine)”, pp. 312-313.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXIII, nr. 43 din 19 noiembrie 1921, “Adunarea generală a «Băncii Agrare»”, p. 374.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXIV, nr. 10 din 9 martie 1922, “Cronica”, p.113.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXIV, nr. 11 din 16 martie 1922, “Bilanțul Băncii Agrare” p. 374, Convocatorul adunării generale a Băncii Agrare, pp. 122-123.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXIV, nr. 13 din 30 martie 1922, “Bilanțul Băncii Centrale pentru industrie și comerț s.a. Cluj”, pp.141-143.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXIV, nr. 25 din 15 iunie 1922, “Adunarea generală a «Solidarității»”, pp. 273-274.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXIV, nr. 26 din 22 iunie 1922, “Un atentat contra băncilor și economiei naționale din Ardeal”, pp. 281-282.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXIV, nr. 27 din 29 iunie 1922, “Cronica săptămânei”, pp.311-312.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXV, nr. 10 din 8 martie 1923, “Banca «Economul»”, p.105.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXV, nr. 12 din 22 martie 1923. “Cronica săptămânală”, p.132.

REVISTA ECONOMICĂ, an XXVI, nr. 14 februarie 1924, Convocator adunarea generală a acționarilor a Băncii Agrare, pp. 43-44.

REVISTA ECONOMICĂ, an XXVI, nr.14 din 3 aprilie 1924. “Banca Centrală pentru industrie și comerț s.a. Cluj”, p. 99.

REVISTA ECONOMICĂ, an XXVII, nr. 7 din 19 februarie 1925, “Banca Agrară”, pp. 21-22.

REVISTA ECONOMICĂ, Cluj, an XXIX, nr. 7 din 17 februarie 1927, Convocatorul adunării generale a acționarilor Băncii Vatra din Cluj, p. 25.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXIX, nr. 7 din 18 februarie 1928, Convocatorul adunării generale a acționarilor Băncii Vatra din Cluj, p. 68.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXIX, nr. 27 din 7 iulie 1928, “Adunarea generală a «Cassei de Păstrare» S.A. Săliște.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXI, nr. 6 din 8 februarie 1930, Convocatorul adunării generale a acționarilor Băncii Vatra din Cluj, p. 50.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXI, nr. 8 din 22 februarie 1930, Convocatoarele adunărilor generale ale acționarilor băncilor Economul, Banca Centrală pentru Industrie și Comerț și Băncii Agrare, pp. 75-78 și “Cronica – Fuziunea «Banca Centrală pentru industrie și comerț» și «Banca Agrară» Cluj, p.70.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXI, nr. 20 din 17 mai 1930, Convocatorul adunării generale a acționarilor Cassei de Păstrare Săliște, p. 174.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXI, nr. 27 din 5 iulie 1930, “Se face lumină!”, pp. 223-224.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXI, nr. 31 din 2 august 1930, “Banca «Timișana»”, p. 256.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXI, nr. 34 din 23 august 1930, “Citind broșura dlui Sutescu (cazul băncii Timișana)”, pp. 275-276.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXII, nr. 16 din 18 aprilie 1931, “Acțiunea de asanare de bănci”, pp. 147-148.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXII, nr. 23 din 6 iunie 1931, “Asanarea băncilor «Bihoreana», «Victoria» și «Timișana»”, pp. 202-203.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XXXII, nr. 30 din 25 iunie 1931, “Cronica – Asanări bănci”, pp. 147-148.

REVISTA ECONOMICĂ, Sibiu, an XLV, nr. 16-17 din 29 aprilie 1944, “Banca Centrală pentru Industrie și Comerț S.A.”, pp. 121 -123.

ROMÂNUL, Arad, an VIII, nr. 84 din 12 august 1919, “Ședințele Marelui Sfat”, p.2.

ROMÂNUL, Arad, an IX, nr. 141 din 4 iulie 1920, “Câteva orientări cu privire la lucrările de expropriere și arândările de toamnă”, p. 2.

ȚARA NOASTRĂ, Cluj, an VI, nr. 16 din 19 aprilie 1925, “Discursul dlui Octavian Goga rostit în ședințele Camerei din 7 și 8 Aprilie 1925 cu prilejul validărei alegerii dela Reghin”, pp. 490-515.

ȚARA NOASTRĂ, Cluj, an IX, nr. 49 din 2 decembrie 1928, “Situția agrară din Ardeal”, pp. 1538-1546.

UNIREA, Blaj, an XXVII, nr. 4 din 27 ianuarie 1917, Necrolog Eugen Bianu, p.6.

UNIREA, Blaj, an XXIX, nr. 250 din 21 decembrie 1919, “Banca Agrară – prospect”, p.2.

VIAȚA ARDEALULUI, an I, nr. 5 din 5 iunie 1934, “Băile Sovata cel mai elegant loc de recreere din Ardeal”p. 33.

VIITORUL, București, nr. 4281 din 24 iunie 1922, “Modificarea legerii agrare din Ardeal. Explicațiunile d-lui Alex. Constantinescu”, p.3.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 7 din 27 august 1920, “Cronica financiară. Cursul de retragere a coroanelor”, p.1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 8 din 28 august 1920, “Coroanele”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 9 din 2 septembrie 1920, “Dragostea liberalilor pentru Ardeal”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 10 din 3 septembrie 1920, “Schimbul coroanelor”, p.3.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 11 din 4 septembrie 1920, “Cum se schimbă coroanele”, p. 3 și “În legătură cu unificarea valutei. Măsuri pe cari va trebui să le ia ministerul de finanțe”, p.1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 12 din 5 septembrie 1920, “Lovitură financiară în legătură cu unificarea valutei”, p.1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 16 din 8 septembrie 1920, “Lupta contra speculei”, p. 2.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 18 din 10 septembrie 1920, “De pe Valea Someșului”, p. 2

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 25 din 19 septembrie 1920, “Măsuri actuale”, p.2.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 59 din 5 noiembrie 1920, “Schimbul coroanelor nedecarate”, p.1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr 65 din 13 noiembrie 1920, “Reforma agrară din Ardeal. Constatările dlui ministru Garoflid”, p.1

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 67 din 15 noiembrie 1920, “Unificarea monetară. Convorbire cu d. Antonescu subdirector al Băncii Naționale din localitate”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I,, nr. 80 din 19 noiembrie 1920, “Banca Agrară și prietenii noștri liberali”, p.1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 81 din 20 noiembrie 1920, “Finanțarea reformei agrare. O apreciere a dlui T. Mihaly președintele consiliului de unificare”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr 82 din 1 decembrie 1920, “Avem numerar pe piață”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 95 din 20 decembrie 1920, “cum se vor achita chitanțele de 40 la sută?”, p. 1 și “Iarăși două valute?”, p.1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 100 din 26 decembrie 1920, “Un fapt curios – Noua statistică a Clujului și lipsa de locuințe”p.2.

VOINȚA, Cluj, an I, nr.102 din 28 decembrie 1920, “Chitanțele de 40 la sută se vor achita la 1 Februarie 1921. Declarațiunile d. Manoilă delegatul ministerului de finanțe în Ardeal”, p. 3.

VOINȚA, Cluj, an I, nr.129 din 7 februarie 1921, “Achitarea bonurilor de 40 la sută. Lucrările de schimb au fost terminate. La cât se ridică totalul bonurilor. YTermenul de plată. Reținerea impozitelor. Relație oficială”, p. 1

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 130 din 8 februarie 1921, “Chitanțele de 40 la sută se vor achita. Relațiunile Băncii Naționale din Cluj”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr.138 din 20 februarie 1921, “Plata bonurilor de 40%. Instrucțiuni și formalități de îndeplinit la achitarea bonurilor rămase de plată din suma coroanelor admise la schimb”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 148 din 4 martie 1921, “Problema impozitelor”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an I, nr.214 din 28 mai 1921, “Un important factor al Ardealului. Adunarea generală a Băncii Agrare”, pp.1-2.

VOINȚA, Cluj, an I, nr. 255 din 17 iulie 1921, “Pământul Ardealului”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an II, nr. 77 din 16 noiembrie 1921, “O eră nouă pentru Banca Agrară”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an II, nr.86 din 27 noiembrie 1921, “O bancă de emisiune în Ardeal. Declarația d-lui Victor Bontescu”, p.1.

VOINȚA, Cluj, an II, nr. 90 din 2 decembrie 1921, “Misiunea Băncii Agrare”, p. 1.

VOINȚA, Cluj, an II, nr. 96 din 9 decembrie 1921, “Icoane regimului ce va să vie”, p. 3.

Archival Sources

Arhivele Naționale Serviciu Județean Cluj – Fond Banca Agrară S. A. Cluj nr.36, inventarele 17 și 327

Arhivele Naționale Serviciu Județean Cluj – Fond Banca Economul nr. 113, inventar 52.

Arhivele Naționale Serviciu Județean Cluj – Fond Banca Centrală pentru Industrie și Comerț S.A. Cluj, nr. 39, inventarele 19 și 175.

Arhivele Naționale Serviciu Județean Cluj – Fond Vatra Cluj, nr. 743, inventar 1340.

Arhivele Naționale Serviciu Județean Cluj – Fond Frâncu Amos, nr. 226, inventar 223.

Arhivele Naționale Serviciu Municipiului București – Fond Banca Românească inventar 1276.

Arhivele Naționale Serviciu Municipiului București – Fond Banca Marmorosch Blank, inventar 1213.

Arhiva Băncii Naționale a României – Fond Consiliul de Administrație.

Arhiva Băncii Naționale a României – Fond Serviciul Studii.

Arhiva Băncii Naționale a României – Fond Secretariat.